

Személyes formák

Az irodalmi intézményesség művelése – Péntek Imre székesfehérvári korszaka

Előre kell bocsátanom, hogy amit Péntek Imrével kapcsolatban el kívánok mondani, az abszolút szubjektív és elfogult. Természetesen mindezt jó értelemben gondolom. Kapcsolatunk Imrével közel 30 éves, atyai jó barátomnak tekintem. Feladatom, nem a költőszeni személyiségi jegyeinek és költészetének taglalása, hanem elsődlegesen a szervező, intézményalapító kapcsolatteremtő ember tevékenységének megmutatása.. Dolgom könnyűnek tűnik első nekifutásra, de valójában mégiscsak igen nehéz. Péntek Imre – mint örök vándor – az 1980-as évek közepén landolt Székesfehérváron. Az akkori Fejér Megyei Hírlap újságírójaként és hétvégenként megjelenő irodalmi rovatának szerkesztőjeként kezdődött el szinte minden olyan ténykedése, ami egy országosan, sőt határokon túl nyúló folyamatot gerjesztett. Kellő időben és kellő helyen jött, illetve támadt az a zseniális, de nem előzmények nélküli felismerés, hogy Fejér megye irodalmi-kulturális életének integrálása, megjelenítése elkerülhetetlenül szükségszerű. Mik voltak azok az előzmények, amelyek egy ígéretekkel teli irodalmi, kulturális fejlődési folyamatot megelőztek? Fejér megye irodalmi életét az 1970-es évek közepén és végén egy igen szűk körben zajló – pangástól terhes – vajúadás jellemezte, noha olyan alkotók éltek Székesfehérváron, mint Takács Imre, Sobor Antal, Bódás János, Bokros János, igen rövid ideig Pilinszky János és szintén rövidebb ideig Kalász Márton. A fiatal írók, költők gondozására, tevékenységük támogatására, néhány kivételtől eltekintve, gyakorlatilag senki sem fordított különösebb energiákat. Voltak azért páran, akik fiatalon is tudhattak már maguk mögött néhány megmutatkozást, publikációt. Tódor János, Szikra János, Újszászi Ignác és e sorok írója, a hevenyészett csapat „Benjáminként”. A Közép-dunántúli Írócsoport Takács Imre védnöksége alatt verszegényen ugyan, de legalább működött. A Sziget utcai alagsori „műhelyben” zajlottak baráti megbeszélések, találkozások. Előadásokra, bemutatókra igen ritkán került sor. A Fejér Megyei Hírlap hétvégi, irodalmi mellékletét kivéve publikálási lehetőség gyakorlatilag a megyében nem volt. Időnként (5-10 évente) sor került ugyan egy-egy antológia kiadására, de ezek a megalománia jegyében, ömlesztett formában nem voltak képesek átfogni, bemutatni az itt élő szerzőket, azok törekvéseit. Az itt élő, innen elszármazó költők, írók, és a múlt alkotói pedig predesztinálhatták volna egy jelentősebb irodalmi kulturális létezés kereteit. Vörösmarty, Csanádi, Bella, Csoóri, Pilinszky, Jávor, Kalász, stb. és az újonnan jelentkező alkotók léte sem mozdította meg az állóvizet. Az 1980-as évek közepétől Péntek Imre jelenléte, először apró mozgásokat generálva, elindított egy folyamatot. Imre felismerte, hogy az alkotói tábor kiszélesedett és adott. A Fejér Megyei Hírlap irodalmi mellékletét fokról-fokra terjedelmesebbé tette, mint annak szerkesztője. A meglévő alkotók mellett bátran nyúlt újabbak felé is, több fiatal, vagy újonnan jelentkező alkotót ezen időszakban karolt fel. Ekkor jelentek meg, vagy jelenhettek meg újra Neményi, Balajthy, Szegedi Kovács, László, Álmos, Tódor, Szikra, írásai, versei. Imre kezdetektől fogva fontosnak tartotta az integrációnak azt a formáját, ahol a publikáció, az előadás, tárlat, bemutatkozó estek, egymást erősítve, színesítve együttesen valósultak meg. Mindezek mellett, tudjuk, hogy Péntek Imre kötődése igen erős a képzőművészetekhez és a vizuális művészeti válfajokhoz is. Jelentős szerepe volt abban, hogy az 1980-as évek végén megalakult a Vajda János kör, amely egy igen laza talajon működő, szervezeti egységét tekintve: szitaként egzisztált ugyan, de már lehetőséget adott arra, hogy megújult arculattal, új tervekkel mozdulhasson meg egy szerény létszámú csapat. Lényeges áttörést az 1990-es év jelentett. Baranyi Pál és Péntek Imre, mint ötletgazdák útjára indították az „Árgust”, az annyira várt irodalmi és kulturális folyóiratot, ami már indulásakor markáns, jó megjelenésű, széles spektrumokban megnyilvánuló,

teljességre törekvő, karakteres lap volt. Évente négy, hat, majd tíz alkalommal jelent meg. (Ebbe nem számítandó be az időnkénti különszámok sora.) Péntek Imre főszerkesztésével a lap országos elismertségű fórummá nőtte ki magát. Vizualitása, képző- és fotóművészeti dimenziója mellett az értékcentrikus szerkesztési modell volt a jellemzője. Nem kötődött külön stílusokhoz, külön irányzatokhoz. Az Árgus egyértelműen értékekhez és minőséghez kötődő lap lett, áttörve az irodalmi belterjesség, az irodalmi „maffiák” köreit. (Abban az időben vidáman azt is szoktuk mondani, hogy az Árgus nemre, fajra, felekezetre és hovatarozásra tekintet nélkül közöl írásokat, ha azok valóban jók.) Terjedelmét tekintve 90-140 oldalon jelentek meg az egyes számok. Példányszáma 500-700 között mozgott általában, de a különszámok néha ezt is meghaladták. Formáját, megjelenését tekintve, az Árgus többször változott, az egyszerű fedlaptól a színes fedlapig, sőt belső színes oldalakig is eljutott. Egyidejűleg vállalta fel a helyi, regionális és országos kereteket, sőt ezen túlnöve. időnként határon túli irodalmi blokkokat is közölt. Ezek mentén mindig megtalálta az úgymond helyes és kielégítő arányokat. Péntek Imre főszerkesztőségének idején a lapnál szerkesztőként, munkatársként viszonylag állandó stáb vett részt. Bakonyi István, Pásztor Bertalan, Kálnay Adél, Tódor János, Neményi László, Ivanics Zsolt, Román Károly, Sobor Antal, László Zsolt, Dr. Arató Antal, Szárnyas Gábor voltak azok, akik huzamosabb ideig láttak el szerkesztői, munkatársi teendőket. Az Árgus, nem csupán lap volt, Imre vezéreltével holdudvarának – a szerkesztőkön túl 20-30 fő – folyamatos együttléte, szervező és baráti ténykedése jellemezte, és határozta meg az intézményesülés kereteit. A szerkesztők és a szerzők közösségét bővítette tudásban, és segítette munkájában a „tudós tanárok” folyamatos jelenléte is. Itt feltétlenül Román Károly, Sobor Antal, Dienes Ottó, Pál Lajos, Karácsony János, Kóbor István, nevét kell megjegyezni. De számos kritikus, így Pomogáts Béla, Tarján Tamás, Kabdebó Tamás, Vasy Géza, Praznovszky Mihály, Bécsy Tamás, és a későbbiekben L. Simon László segítő együttműködése folyamatosan támogatta ezt a holdudvart. Ennek a kiteljesedésnek természetesen Péntek Imre volt az elsődlegesen mozgatórugója. Az Árgus és holdudvara folyamatosan tartott fent kapcsolatot folyóiratokkal és irodalmi társaságokkal. Kiemelendő ebből a sorból a Somogy folyóirat és a Berzsényi Társaság, a Hévíz és alkotóközössége a Csokonai Társaság, a veszprémi Vár Ucca 17. és L. Simon László révén a Magyar Műhely is. Természetesen az itt említett kör nem teljes. Rendezvények, bemutatók tekintetében meghatározó volt mindvégig az Árgus és a székesfehérvári székhelyű Vörösmarty Társaság kapcsolatrendszere. A társaság és az Árgus fúziója, az intézményesülés kereteit folyamatosan támogatta, színesítette. A társaság előadótermet biztosított, a társaság tagsága pedig befogadó közösségé, hallgatósággá vált. Így a kultúra, irodalom terjesztése biztos alapokat, támogató hátteret tudhatott maga mögött. Péntek Imre már a folyóirat indulásakor felismerte, hogy a könyvtárakkal való együttműködés szintén gyümölcsöző kapcsolatot teremthet. A városi könyvtárak közül a legnagyobb a Szénatéri Könyvtár több esetben adott helyet az Árgus és szerzői számára. Számos felolvasóest és más rendezvény jelzi az együttműködés jegyében kiteljesedő és jó irányt követő intézményesülést. A Megyei Könyvtár égisze alatt is számtalan felolvasóestet, irodalmi rendezvényt tudhatott maga mögött az Árgus. Az Ünnepi Könyvhetek éveken keresztül biztosítottak lehetőséget, az Árgus folyóirat és kiadványainak terjesztésére. Dr. Arató Antal, a könyvtár igazgatója, egyben az Árgus munkatársa, szenzációs szervezői együttműködésével árusítópavilonok és sorsátrak árnyékában számtalan előadásra, felolvasó, bemutató alkalomra került sor. Ezek a rendezvények sok kapcsolat, baráti viszony kialakulását eredményezték. Az Árgus Péntek Imre vezérelte időszakában számtalan kiadvány megjelentetése mellett bábáskodott. Regények, verseskötetek, képzőművészeti albumok láttak napvilágot. Péntek Imre székesfehérvári időszaka alatt ezek száma több százra tehető. A vidéki létezés és vidéki műhelyek szempontjából ez óriási kitörést, lehetőséget jelentett. Imre egyebekben önmagát többször is „vidéki urbánusként” aposztrofálta. A minősítés viszont nem önös. Írók, költők hosszú névsora jelzi azon törekvéseit, hogy a kezdők lehetősége és a rendszeresen publikálók tekintetében a könyvkiadás harmonikusan valósuljon meg, az arányosság és az egység jegyében. Az 1990-es évek végén az Árgus már 10-15 kötetet adott ki évente, ami a vidéki kiadók vonatkozásában igen jónak mondható. A kiadott könyvek és szerzőik bemutat(koz)ására minden

esetben sor került. A könyvtárak mellett élő kapcsolatot tartott fenn Imre a művelődési házakkal is. Különösen a Bobory Zoltán által vezetett Szent István Művelődési Házzal. A Szent István szinte háttérintézmény működött az Árgus mögött. Számtalan közös program megvalósítására került sor. 2002-ben viszonzásként a Székelyföld folyóirat látta vendégül az Árgus szerkesztőségét és szerzői közül néhányat. De az Árgus a Megyei Könyvtárral és a Szent István Művelődési Házzal közösen szervezte minden évben „a határon túli irodalmi heteket”, majd a „határon túli irodalmi napokat” is.

Mindezek alapján elmondható, hogy a Péntek Imre által irányított Árgus kapcsolatai kiterjedtek Fejér megye szinte minden jelentős kulturális intézményére. A szerteágazó baráti és hivatalos összeköttetések rendszere pedig példátlanul sikeres irodalmi és kulturális viszonyokat teremtett. Péntek Imre székesfehérvári korszakában létrejöhett egy olyan irodalmi, kulturális közösségi élet, amelyben érdemes volt részt venni, mert olyan légkört generált a szerzők és érdeklődők számára egyaránt, amely lehetőségeket biztosított mindannyiunknak, pótolhatatlan teljesítményeket, sikereket teremtett. Ezek a sikerek, teljesítmények Péntek Imre 2003-ban történő távozását követően sem halványultak el. Imre máig ható és maradandó nyomokat hagyott hátra Székesfehérvár irodalmi, kulturális életében. Mit jelentett, és hogy mit jelent nekem, nekünk, „volt árgusoknak” Péntek Imre, azt egy nekem ajánlott versének idézetével tudnám legjobban érzékeltetni:

„nem kényeztet püföl a kor
fejünkre hullik holmi vád
rajzolóink reklámlóriát
a (véd) szentnek ki nincs sehol.”

(Elhangzott Veszprémben, a Péntek Imre költészetéről rendezett tanácskozáson, 2009. június 5.)

Fekete György: *Kiállítási enteriőr*

